

Dare Hribar
Jamarski klub Krka

Dihalnik Šice – najdaljša jama v Suhi krajini

Prikaz reliefa suhe doline Šice pri Cegelnici s petimi registriranimi jamami. PRIKAZ MARKO PRŠINA

Ob visoki vodi se ta dvigne za 28 m in bruha skozi sanirani vhod. FOTO DARE HRIBAR

Izvirno območje Šice v Cegelnici pri Stavči vasi, kjer med visokovodnimi bruhalniki izstopa udornica Bobnova jama, je svojevrsten fenomen med dolensjkimi presihajočimi potoki. Ob večji povodnji namreč podzemni tok Šice izbruhne na površje z veliko močjo iz številnih bruhalnikov in teče po strugi, dolgi približno 2 km do reke Krke. Večinski del vode, ki ponika na Ribniškem in Kočevskem podolju, tako znova kot Šica pride na površje v Cegelnici. Ko vodostaj upade, se številni bruhalniki spremenijo v dihalnike. Do izraza pridejo predvsem pozimi pri nizkih temperaturah, saj iz njih izpareva topel zrak iz podzemlja. Na območju, velikem okoli 3 ha, jih je kar 35. Prav ti so bili povod, da smo obudili raziskovanje območja. Že pred desetletji so novomeški in ljubljanski jamarji skušali prodreti do podzemne Šice tako v Bobnovi jami kot njenem zaledju, kjer je pod visokim hribom večinski del dihalnikov, a se jim sanje niso uresničile.

Odkritje Dihalnika Šice

Prelomnica raziskovanj se je zgodila neko nedeljsko popoldne leta 1998, ko smo po povodnji pregledovali dihalnike (takrat sem bil še član JK Novo mesto). V gozdičku na travniku je Mihael Rukše vrgel kamenček med podorne skale enega izmed dihalnikov, ki je padel sumljivo globoko. Začeli smo ga odkopavati in hitro smo skozi 15 m globoko brezno prišli v prvi podzemni prostor Šice, po nekaj desetih metrih poševnih delov pa do sifonskega jezera na globini 27 m. Pozneje smo to prvo jamo poimenovali Blatna jama. Kmalu za tem sem v nekem mrzlem dnevu spet taval med dihalniki in jih pregledoval. V oko mi je padel eden izmed njih, iz katerega je najmočnejše pihalo, zaradi česar je jama pozneje dobila ime Dihalnik Šice. Z Markom Pavlinom sva jo začela odkopavati že prvi prosti vikend.

Naslednji dan smo v številčnejši ekipi in s pomočjo hidravlike na traktorju izvlekli najtežje skale. Na globini treh metrov so se pokazale prve luknje med podornimi skalami. Na globini 5,5 m smo prišli do prave kompaktne vertikalne špranje, ki smo jo širili vse do globine 9,5 m. Ves material, ki ga je bilo več kubikov, smo izvlekli z vedri. Na tej globini se je odprl prvi pravi podzemni prostorček s stopnjo 2,5 m. Na 12 m globine se je nadaljevala vodoravna ožina, za katero je bil ponovno malo večji vodoraven prostor. Ta na koncu prehaja v ozko vertikalo, kjer smo zopet širili. Tako smo prišli še 4 m v globino, torej na 16 m, kjer smo delo zaradi težavnosti zaustavili. Razlog zato je bila tudi vstopna vertikala, kjer se je na globini 4 m nevarno podsipal vhod z velikimi kamni, ki bi nam lahko prileteli na glavo.

Med tem časom je bila Bobnova jama še vedno samo udornica, ki jo je leta 1984 registriral JK Železničar. Naključje je hotelo, da si je bruhalnik pod steno leta 2001 v nekem vročem popoldnevu ogledal Frenk Jenkole. Opazil je, da iz podora močno piha. Ves navdušen je pritekel in zakričal: »Dare, iz Bobnove jame piha za popizd't!« Začeli smo z odkopavanjem in širjenjem že tretje jame v radiju dobrih sto metrov (Jenkole in Pavlin 2002). Na naslednjih raziskovalnih taborih, ki jih je bilo kar nekaj, smo za udobnejše raziskovanje postavili fiksno mizo s klopki in istočasno kopali v vseh treh jamah. Na enem izmed taborov je Vinko Mihelčič tik pod hribom, 55 m od Dihalnika Šice, našel potencialen vhod v Šico. V njem je vztrajal skoraj sam in že

naslednji dan prišel do globine 16 m, kjer ga je ustavila kaj drugega, kot neobetavna ožina. Četrto jamo smo poimenovali Komarjevo brezno.

Urejanje vhodnega brezna

Da bi nabrali novo energijo za nadaljevanje, smo raziskave v Cegelnici za nekaj časa ustavili. Leta 2003 smo ponovno organizirali tabor, na katerem smo v Bobnovi jami izvedli nekaj potapljaških raziskav in znova začeli delo v Dihalniku Šice. Tokrat spet od začetka, kajti v skoraj dveh letih premora se je vhod toliko podsul, da je zasul ves vhodni del. Zaradi poplavnih razmer ter nevarnosti zasutja vhoda smo raziskovanje spet ustavili. Za nameček se je v jami znašla še poginula in razpadajoča lisica. Zaradi vsega tega smo nadaljnje raziskave odložili še za nekaj let.

Vse dotedanje raziskave smo izpeljali v okviru JK Novo mesto, po letu 2006 pa smo jih prebudili pod okriljem JK Krka. Naključje je hotelo, da smo nekateri člani JK Novo mesto ustanovili nov klub. Kot pobudnik in vodja raziskav v Šici pa sem jo tudi v novem klubu raziskoval naprej. Dela smo se znova lotili leta 2008 in ponovili ves dosedanja trud z vhodnim delom, kjer se je podsulo več kubikov kamena in zemlje. Nadaljnje delo je bilo še vedno prenevarno, zato sem začel pripravljati načrt za sanacijo vhoda.

Na Občino Žužemberk smo naslovili prošnjo za pomoč in odobrili so nam 200 €. Za znižanje stroškov sanacije vstopnega dela sem našel rabljene betonske kanalizacijske cevi premera en meter, s katerimi smo marca leta 2010 začeli urejati vhod do globine 4,5 m. Pri izvedbi so nam priskočili na pomoč: Miroslav Strnad – gradbeništvo, Anton Perko – težka gradbena mehanizacija, Robert Struna – umetnostno kovaštvo in

Urejanje vhodnega jaška v podzemni sistem Šice. FOTO DARE HRIBAR

Tomas Konte – drobni leseni izdelki. Temeljito je bilo treba očistiti vhodno vertikalo, ki se je zaradi erozije v 13 letih razširila v 3,5 m širok krater. Na globini 4,5 m, kjer se začne kompaktna kamnita stena, smo zalili pol metra debel armiranobetonski temelj, na katerega smo postavili betonske kanalizacijske cevi v višini 4 m. Zalili smo jih z betonom in istočasno v notranjosti cevi postavili močne stopnice iz rebrastih železnih palic. Marsikdaj smo delali pozno v noč.

Po sanaciji vhoda smo lahko varno nadaljevali. Na globini 10 m smo razširili ožino, da smo sploh lahko z vedri izvlačili material. Podobno smo storili tudi na globini 20 m, da smo se lahko prebili do globine 16 m iz leta 1999. S širjenjem smo morali začeti že na globini 13 m, kjer vertikala preide v poševen rov. Ta je bil sedaj toliko širši, da smo z vsakim posegom videli dlje. Dohitel nas je september, ki je prinesel ene izmed največjih poplav v zgodovini.

Na zadnji akciji pred poplavami, ko se je voda že naglo dvigovala, je po stenah iz minute v minuto bolj curljalo, pod nami pa so se slišali čudni glasovi vode. Ko je prepil skozi rov kar naenkrat popolnoma prenehal, smo vedeli, da se moramo iz jame nemudoma umakniti. Naslednji dan smo bili priče fenomenalni fontani iz našega jaška in neustavljivi moči narave. Odpreti smo morali vhodne rešetke, saj je pritisk vode iz globine prinašal kamenje, ki so bili tudi večji od pesti.

Razmere za nadaljnje delo so se umirile šele naslednje leto, 2011. V drugi polovici januarja smo nadaljevali širjenje na globini 21 m. Po nekaj akcijah smo se prebili po poševnem rovu do globine 26 m, kjer smo prišli do vode, vendar nam je dal odmev dvorane v ozadju vedeti, da smo blizu cilja. Počakati je bilo treba še nekaj dni, da je voda upadla.

Saniran vhod s trinožnikom za lažji transport opreme v jamo. Foto Uroš Luc

Preboj do podzemne Šice

Tako se je 28. januarja 2011 zgodil za nas zgodovinski dogodek. Z Leopoldom Bregarjem sva se podala v jamo in se na globini 28 m s težavo prerinila v prostrano dvorano z brzicami in prvim podzemnim sifonskim jezerom. Ta naj bi po prvem občutku šel proti Bobnovi jami. Sprehodila sva se po dvorani v pritočno smer proti Kočevju in s strahom, da se jama ne bi prehitro zaključila, iskala nadaljevanje, za katerega se je zdelo, kot da ga ni. Nakar sem pogledal za večji podorni blok, ki se je dvigal nad glavo, in za njim zagledal prečudovito nadaljevanje. Zdelo se je, da se odmev sliši vse do jame Ebenthal pri Polomu. Po 60 m sva prišla do drugega jezera, kjer sva opazila več človeških ribic. Prečkala sva ga prek večjega kamnitega bloka in stopila na podzemno peščeno plažo, nad katero se dviga visok kamin. Jama se od tod začne rahlo dvigovati, a se nadaljuje z dimenzijami 5 do 20 m širine in višine 2,5 do 15 m. Po tleh so večinoma velike temno obarvane podorne skale, sprane od vode, podobne so stene. Glede na mulj in sprana območja se dobro vidi, kje je ob višjem vodostaju močan tok in kje zatišje.

Po prehojenih 60 m sva prišla do prostrane dvorane, kjer z desne priteka stranski pritok, odmev pa je bil še izrazitejši. Po nekaj deset metrih sva prišla do tretjega sifonskega jezera. Tu so se nama sanje končale, kajti opazila sva, da nadaljevanja po suhem ni več. Vesela, da sva raziskala novih 150 m prostornih rovvov, sva se odpravila proti izhodu na pir!

Nova akcija je sledila že naslednji dan. Za lažji prehod in transport opreme smo morali razširiti še spodnji del rova v dolžini 6 m. Istočasno je Uroš Ilič že poskušal srečo v prvem pritočnem sifonu. Le nekaj metrov dolg in 2 m globok sifon je hitro premagal. Sledilo je suho nadaljevanje, ki ga je pregledal do dolžine 100 m in se navdušen vrnil z novico, da jami ni videti konca. Pred Uroševno vrnitvijo smo ugotovili, da je stena nad gladino sifona tako kratka, da jo lahko razbijemo in omogočimo prehod brez potapljanja. Teden pozneje sva se s potapljaško opremo in merilnim kompletom skozi sifon podala oba in po 200 m prišla do velikega jezera, ki sva ga preplavala in po 30 m stopila na drugo lepo peščeno plažo v tej jami. Nadaljevala sva še 40 m po spranih podornih blokih in spet prišla do večjega jezera, ki sva ga obplavala in ugotovila, da se tu sanje za suhe jamarje vsekakor končajo.

Uroš na poti proti sifonom. FOTO MATEJ ZALOKAR

Del jame za prvim pritočnim sifonom se povsem razlikuje od dela jame do njega, saj se za sifonom teren 15 m strmo dviguje, tu so tudi več kot 10 m visoki kamini. Jama je zelo razgibana, razvejana, po tleh ima veliko več blata kot ga je v prvem delu. Teren se spet spušča z globokimi požiralniki in breznom, ki kot obhod povezuje jezero pred zadnjim jezerom. Nazaj grede sva izmerila poligon, našla še en večji stranski rov z jezerom na koncu ter še eno plažo. Za prvim sifonom sva namerila 280 m novih delov. Nazaj grede sem v sifonu pod vodo pregledal, kje bi ga najlažje in najhitreje prebili.

Še teden pozneje, 13. februarja 2011, je sledila nova potapljaška akcija, na kateri se je Uroš potopil v prvi pritočni sifon, se držal desne strani in po 30 m po pričakovanjih glede na meritve izplaval v stransko jezero za sifonom. Pravzaprav je to glavni rov, kjer teče voda, prebiti sifon pa je stranski obhod. Uroš je nadaljeval po kopnem in se s štirilitrskimi jeklenkami potopil še v zadnje sifonsko jezero, kjer ni našel nadaljevanja.

Teden pozneje sem v petih akcijah izmeril in skiciral prvih 150 m jame do prvega sifonskega jezera. Marca smo zbrali moči za večjo akcijo, na kateri se je Uroš prvič potopil v odtočno sifonsko jezero proti Bobnovi in Blatni jami ter po 50 m izplaval v podorno dvoranico, kjer ni našel nadaljevanja. Po meritvah smo ugotovili, da je bil od Blatne jame v Šici oddaljen le 15 m, od Bobnove jame pa 60 m. S Tonetom Oberstarjem sva na isti akciji razširila ožino v stranskem pritoku Šice, Primož Bregar pa prvi pritočni sifon. Vsem je uspelo in Primož si je kot prvi nepotapljač ogledal dele za prebitim sifonom. Za ožino stranskega pritoka je dvoranica s sifonom, v katerem smo vodo skalili do kavne barve, saj je blata do kolen. Tu je zanimiv še visok kamin, ki gre v smeri sifona.

Velika podorna dvoranica pred prvim pritočnim sifonom. FOTO LEOPOLD BREGAR

Za prvomajski tabor 2011 smo načrtovali potapljaške raziskave v zadnjem sifonskem jezeru, vendar smo zaradi izredno slabe vidljivosti v vodi načrt spremenili. Za prvim sifonskim jezerom se dvigata dva strma, z zemljo prekrita kamina, ki ju je Uroš želel preplezati. Ponudil sem mu dereze in cepin, on pa »pa kva bom s tem«, jaz njemu »vzem, pa pejt« in je šel. Ko se je vrnil z osvojenima vrhovoma kaminov, je ves navdušen prikimal, da boljše tehnike za tak kamin res ni. Naslednji dan smo splezali še kamin v stranskem pritoku do višine 13 m, dviga pa se še okoli pet metrov. Tu je videti, da gre od tu v vodoraven rov v smeri sifona stranskega pritoka.

Prvi konec tedna v oktobru smo Urošu znesli opremo do odtočnega sifona in spet je poskušal srečo s povezavo z Blatno jamo. Prišel ji je blizu na vsega 8 m, vendar pravega prehoda ni našel. Proti Bobnovi jami, katere najbližji del je oddaljen le 60 m, prehod preprečuje podor v manjši udornici sredi travnika, ki je od vhoda v Dihalnik Šice oddaljena 35 m.

Raziskave zadnjega sifonskega jezera

Naslednjega februarja leta 2012 smo organizirali raziskovalni potop v zadnje sifonsko jezero, kjer se je Uroš potopil med podornimi bloki in našel veliko podvodno dvorano, globoko 30 m. Nadaljevanja zaradi relativno slabe vidljivosti ni našel, nazaj grede pa je odkril večji prehod mimo podornih blokov. V marcu smo ponovili potop, a spet brez uspeha in počasi smo že obupovali nad nadaljevanjem. Zadnji konec tedna v avgustu smo zaradi dobrih razmer spet ponovili potop, na katerem pa je Urošu uspelo

Dare in Uroš pred potopom skozi prvi pritočni sifon. FOTO LEOPOLD BREGAR

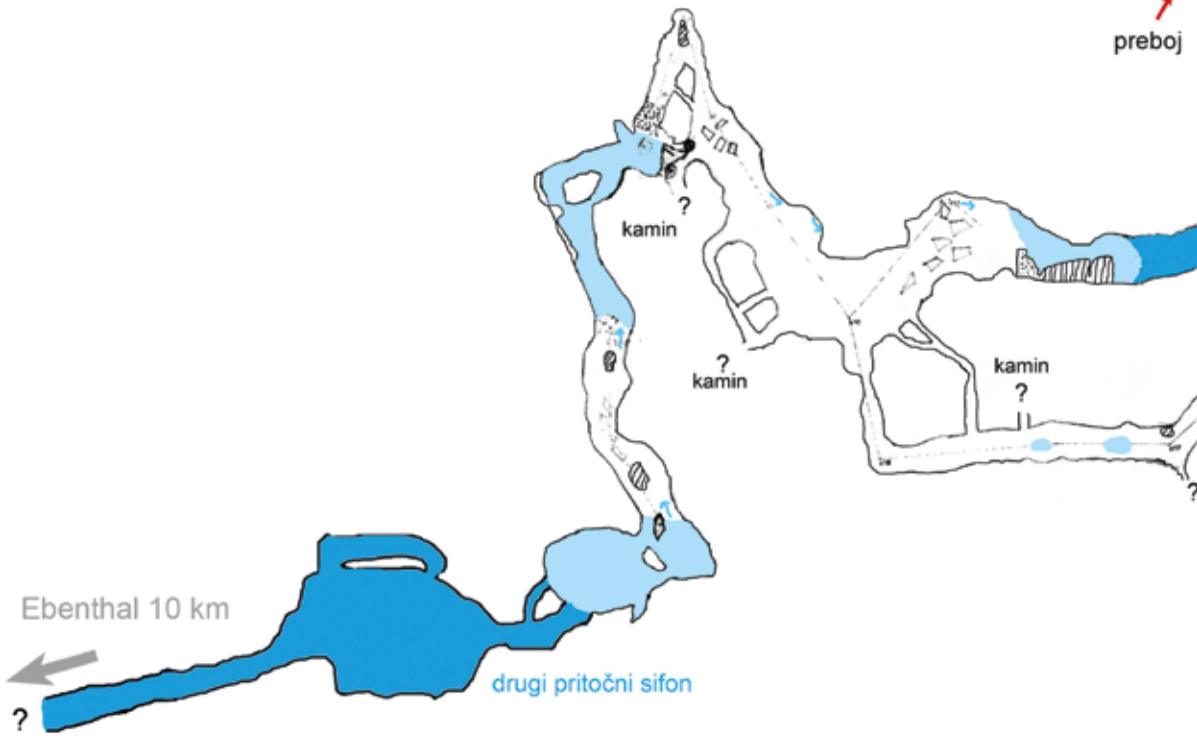
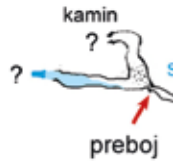
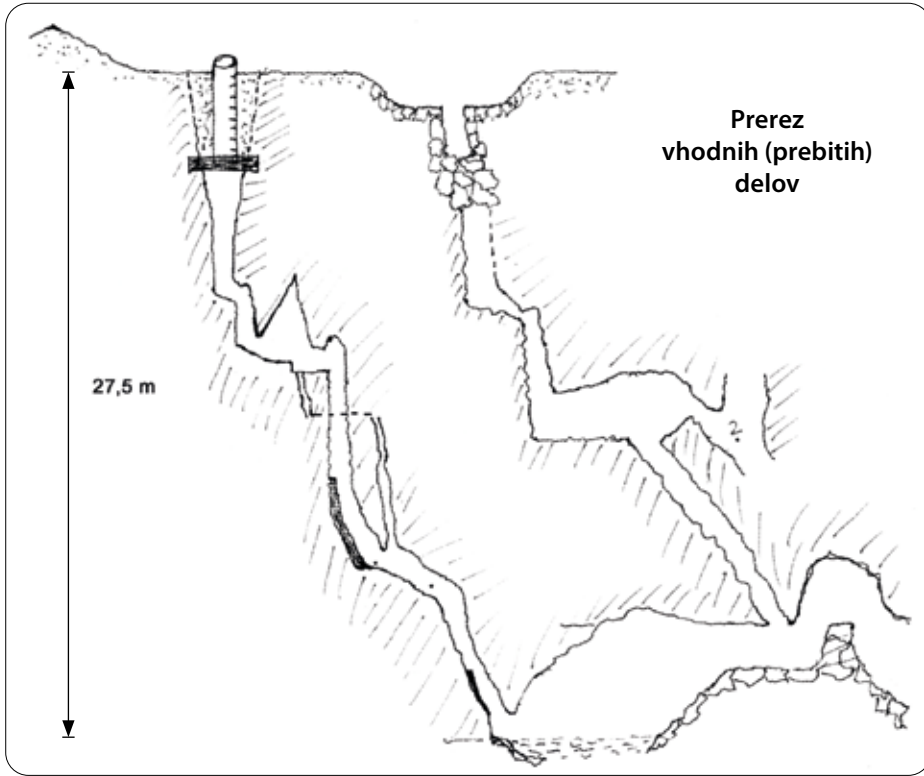
na globini 20 m najti velik rov, ki gre v »pravo« smer. Po 40 m je zavezal vrvico in se zaradi pomanjkanja zraka vrnil s spodbudno novico. Potop smo nameravali ponoviti naslednji konec tedna, kar pa nam je na žalost preprečila mati narava, saj se je vidljivost drastično poslabšala.

Zadnje leto in pol smo spremljali spreminjajočo se vidljivost v vodi, katere pretok nikoli ne pade pod nekaj l/min. Do prvomajskega tabora 2011 je bila vidljivost vedno med 6 in 10 m, takrat pa se je drastično poslabšala, znašala je le pol metra. To smo sprva pripisovali poletju, ko pa se je taka vidljivost nadaljevala tudi pozimi, se nam je zdelo vedno bolj čudno. Nadaljnje raziskave v drugem pritočnem sifonu je preprečevala predvsem slaba vidljivost. Sredi julija 2012 se je povsem nepričakovano popravila na 10 m. A sreča je trajala le dober mesec. Konec avgusta je bila vidljivost le še meter, čeprav padavin ni bilo. To je skregano z vso logiko in izkušnjami iz drugih jam, tako da smo šli v teorijah zarote tako daleč, da smo pomislili na kolektivni dopust med julijem in avgustom v tovarni v zaledju, ki v podzemlje spušča odplake ...

Oktober leta 2012 je po dveh letih voda spet močno narasla in izbruhnila iz vhodnega jaška. Tako je prvič po odprti jami presenetljivo dobro očistilo skoraj vse blato in mulj, ki sta ležala po tleh in stenah vhodnega rova. To sem preveril 25. novembra 2012, ko je voda že dovolj upadla in je bila vidljivost že zelo dobra. Zato smo načrtovali, da bi naslednji teden lahko opravili nadaljevalni potop v zadnjem sifonskem jezeru. A nam jo je vreme spet zagodlo in jamo je ponovno zalilo. Dolžina jame s sifoni je tako znašala približno 800 m, dolžina glavnega rova od vhoda do zadnjega sifonskega jezera pa 500 m.

Jezero med prvim in drugim pritočnim sifonom. FOTO LEOPOLD BREGAR

Dihalnik Šice

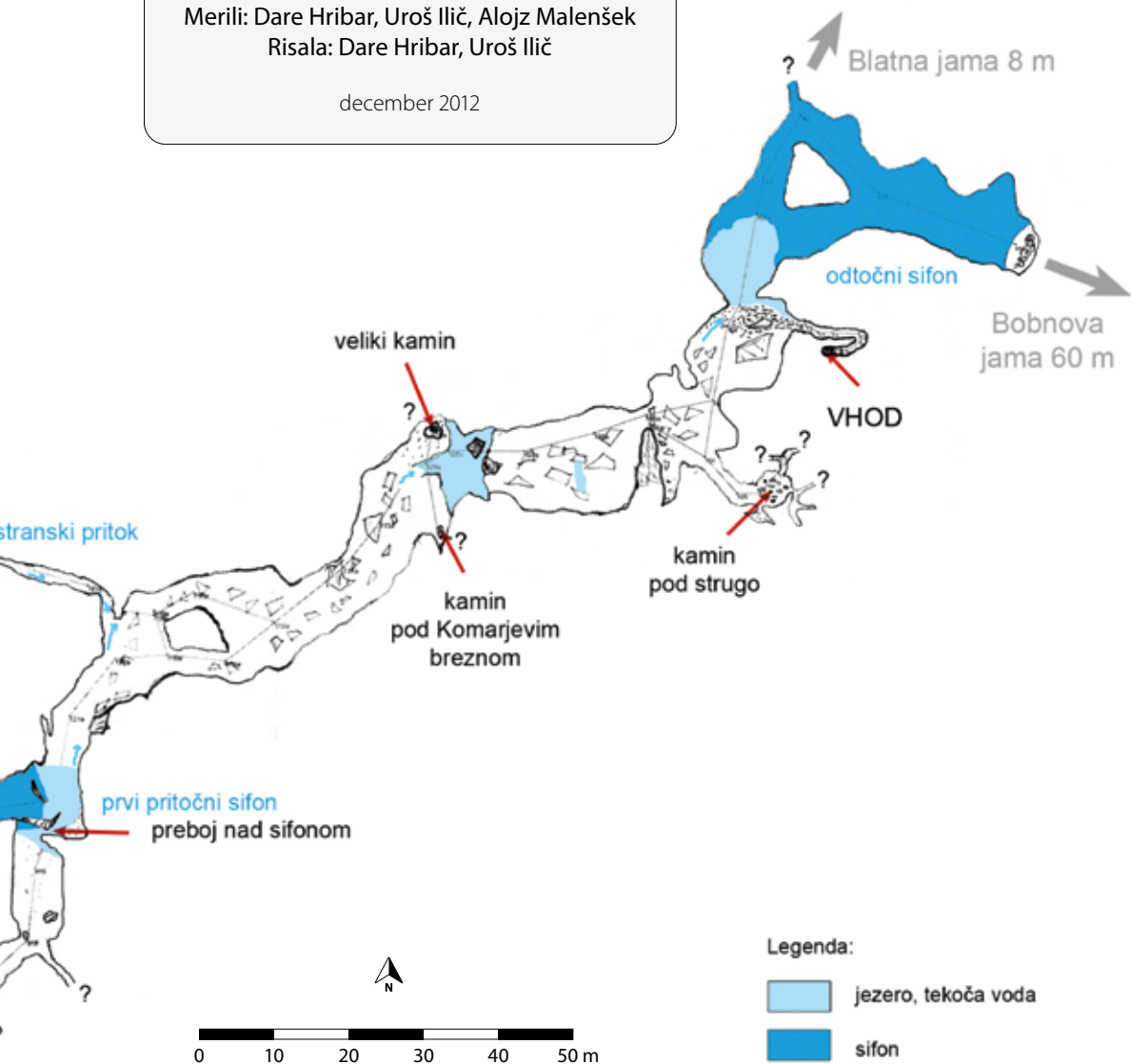
kat. št. 10861

Tloris

Merili: Dare Hribar, Uroš Ilič, Alojz Malenšek

Risala: Dare Hribar, Uroš Ilič

december 2012

Vmesno jezero pred prvim pritočnim sifonom. FOTO LEOPOLD BREGAR

Uroš Ilič: Šica je dolga kilometer in gre naprej!

Zaključne raziskave zadnjega sifona povzemamo po zapisu Uroša Iliča (Jamar 2014): »Od jeseni 2012 je bila jama deset mesecev zalita, razen dveh vikendov januarja 2013, ko smo šli popraviti načrt jame za prejšnjo številko Jamarja. Dare je redno spremljal vodostaj. Takoj ko je voda toliko upadla, da je bil možen vstop, je za vikend 12. do 14. julija 2013 organiziral raziskovalni tabor. Pripravil je mostova za prečenje prvega jezera in prebitega sifona, tako da za dostop do drugega sifonskega jezera ne bi potrebovali neoprenov. Medtem ko je ekipa montirala mostove, sem se potopil v drugi pritočni sifon in nadaljeval, kjer sem se februarja 2012 obrnil. Po novih 70 metrih sem prišel v zračni žep, a sifon se je po 20 m nadaljeval.

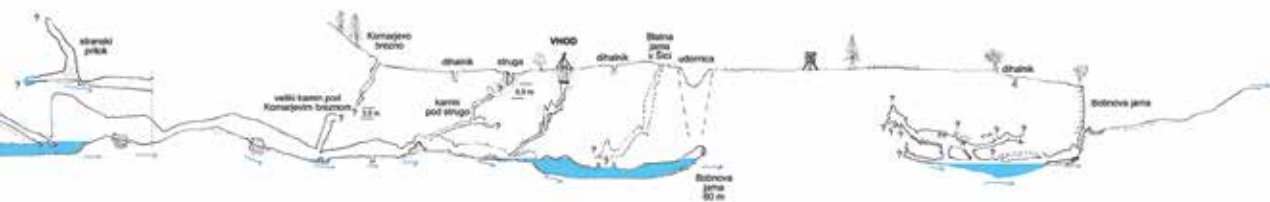
Nadaljevali smo naslednji vikend, ko smo začeli z montažo 45 m jeklenice in klinov za ferato, da bi z njo obšli zadnje jezero, ki ga je sicer treba preplavati. Čez en teden

Sifonsko jezerce pred prvim pritočnim sifonom. FOTO LEOPOLD BREGAR

smo napeli že položeno jeklenico, dodali nekaj klinov in montirali še dve traverzi. Naslednji tabor je bil 16. avgusta 2013, tri dni po vrnitvi iz Makedonije. V jamo smo znosili potapljaško opremo. Po novi infrastrukturi je šlo, kot bi mignil. Po približno dvajset obiskih v jami sem bil prvič brez neoprena. Sifon sem napadel s suho obleko in tremi jeklenkami. Prvih 165 m sem preplaval po položeni vrvi v osmih minutah. Nadaljevanje je sprva dobro obetalo, a sem spet blodil in delal kroge po večjem prostoru, vmes sem prišel po drugem rovu celo nazaj v prejšnji sifon. Po več kot pol ure sem končno našel pravo nadaljevanje in kmalu prišel na suho. Sifon se je končal z nasipom grobe mivke. Glede na to, da smo bili dogovorjeni vsaj za eno uro potopa, sem odpel jeklenke in se peš odpravil naprej. Po okoli 25 m vzpona in spusta po čistih, spranih, ostrih črnih skalah sem zagledal nov, tretji pritočni sifon. Vrnil sem se, nazaj grede sifon izmeril in še enkrat raziskal večjo dvorano oziroma prostore, po katerih sem prej taval. Nekaj stvari sem si s tem razčistil, vse mi pa še ni čisto jasno.

Po uri in 40 minutah sem se vrnil, preostala ekipa pa se je ta čas zelo zabavala. Povedal sem veselo novico – Šica je dolga kilometer in gre naprej! S tem pa je to tudi prva jama v Suhi krajini, ki je preseгла kilometer dolžine.«

V letu 2016 smo 15 m od prvega vhoda v strugi odkopali drugi vhod v jamo Dihalnik Šice ter tako omogočili lažjo, krajšo in bolj čisto pot za transport raziskovalne opreme. Krušljiv podor smo podobno kot pri prvem vhodu utrdili z betonskimi cevmi in stopnicami.

Pri raziskavah so sodelovali člani JK Krka: Leopold Bregar, Primož Bregar, Primož Fink, Peter Gliha, Bojan Grčman, Dare Hribar, Frenk Jenkole, Mitja Kozinc, Alojz Malenšek, Vinko Mihelčič, Marko Pavlin, Tanja Podržaj, Urban Slana in člani JK Novo mesto: Mihael Rukše, Tanja Rukše, Mateja Luzar, Andrej Gašperič, Tadej Krevs in ostali. Posebno zahvalo za potapljaške presežke namenjam pokojnemu Urošu Iliču (1972 – 2016), izvrstnemu jamarju in prijatelju.

Podzemna ferata je pripomogla k suhemu raziskovanju sistema. Foto Uroš Ilič

LITERATURA

- HRIBAR, D., 2012. Dihalnik Šice pri Bobnovi jami, *Jamar* 10: 25–28.
- HRIBAR, D., Ilič, U., 2014. Dihalnik Šice, *Bilten, glasilo JK Železničar*, št. 29: 27–35.
- HUDOKLIN, A., 1992. Na izlet k jamam ob izviru Šice, *Dolenjski kras* 3: 33–38.
- ILIČ, U., 2014. Potapljaške raziskave v letu 2013, *Jamar* 11: 34–37.
- JENKOLE, F., PAVLIN, M., 2002. Odkritje Bobnove jame, *Dolenjski kras* 4: 36–39.
- KOGOVSĚEK, J., PETRIČ, M., 2006. Sledilni poskus na odlagališču Mala gora pri Ribnici v jugovzhodni Sloveniji, *Acta carsologica* 35/2.
- LAJOVIC, A., 1987. Bobnova jama v Cegelnici, *Dolenjski kras* 2: 46–48.
- NOVAK, D., 1987. Podzemni vodni tokovi na Dolenjskem, *Dolenjski kras* 2: 23–27.